

"Романтика — це коли хочеться жити яскравим життям... І не страшно вмирати!"

Вивчення фантастичних творів Миколи Дашкієва

Наталія Логвіненко,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії літературної освіти
Інституту педагогіки НАПН України

У статті розкриваються методичні підходи до опрацювання творчої спадщини українського письменника-фантаста.

Ключові слова: мотивація навчання, інтегрована лекція, конференція, текстуальне вивчення творів, пригодницька фантастика.

Фізик за освітою, учитель за фахом, радіоаматор з дитинства, Микола Дашкієв знав радіотехніку та електроніку, кібернетику та медицину, хімію і біологію. Батьки-вчителі прищепили йому безмежну жадою до знань, а ще — любов до книг, які він збирав усе життя, черпаючи з них без упину. Грунтовні знання основ різних наук та життєвий досвід допомогли йому створити колоритні образи мужніх і сміливих людей — вчених, інженерів, творців складних машин і механізмів. Герої його творів штурмують простори космосу і проникають у таємничі глибини атома, зводять дивовижні споруди на Землі і за її межами, створюють нові небачені матеріали...

Емоційно виразне читання спогадів сучасників, біографів, критиків, рідних, друзів учителем або учнями, або тих, хто безпосередньо був знайомий із Миколою Дашкієвим, — захоплюючий початок колективної інтегрованої лекції, яку радимо підготувати і провести разом із учнями й учителями фізики, хімії, біології, історії: така можливість обумовлена постаттю самого письменника-фантаста, його знаннями, захопленнями, переконаннями, мріями...

За визначенням Є. Пасічника, *інтегрований* (слово у перекладі з латинської мови означає повний, цільний) урок — урок, на якому поєднуються блоки знань з різних предметів, що дає змогу "висвітити тему ґрунтовно, всебічно, використати нові резерви педагогічного впливу на школярів, нові можливості мотиваційного забезпечення навчального процесу [4, с. 166]".

Досвід роботи в школі переконує, що колективна інтегрована лекція сприяє здійсненню переходу від простої передачі інформації до активного засвоєння змісту навчання, оскільки передбачає доцільне об'єднання та координацію дій різних учителів та учнів як суб'єктів навчально-виховного процесу. Крім того, учені-методисти радять проводити інтегровані

лекції у профільних класах старшої школи, оскільки лекції такого характеру мають певну складність її сприйняття: "учні повинні не тільки слухати те, що говорить кожний фахівець, а й оцінювати наведену ними інформацію з позицій достовірності, актуальності, практичної значущості, (а ще уміти порівнювати наукову інформацію, факти з художніми припущеннями, робити самостійні висновки — Н.Л.). Це ускладнює дії слухачів, не дає можливості конспектувати, але підвищує вимоги до уважності, попередньої підготовки до сприйняття матеріалу". Інтегровану лекцію застосовуємо у разі необхідності переконати в чомусь, "підтримати увагу до матеріалу за рахунок зміни лектора, його стилю викладання, техніки читання лекції [7, с.41—42]".

Доведено, що в сучасному динамічному світі, який весь час змінюється, в умовах інформаційного буму й мас-медійного простору навчальна лекція вже не є єдиним джерелом інформації, тому, на думку учених-методистів, зростає потреба не просто передавати знання, а залучати учнів до їх здобуття, що можливо у формі діалогічного спілкування. "Це детермінує зміну лекційних стратегій, спрямованих на співтворчість, співроздуми лектора й аудиторії — двох суб'єктів, кожен з яких виступає носієм пізнавальної активності й передбачає її у своїх партнерах [3, с. 216]".

Залучаючи старшокласників до проведення різних форм факультативних занять, прагнемо розвивати їхній творчий потенціал.

Саме при вивченні біографії митців слова Г. Токмань радить застосовувати прийом самостійного учнівського дослідження, провівши яке, учні "виступають на уроці співдоповідачами вчителя, розкривають одну зі сторінок життя й таланту письменника [6, с. 125]".

План лекції складаємо колективно на підготовчому етапі з огляду на те, що старшокласників зацікавило під час самостійного первинного прочитання творів письменника. Безумовно, огляд життєвого шляху М. Дашкієва і його творчості винесемо наперед. Детально можна зупинитися на текстуальному вивченні творів, оскільки саме вони дають яскраву картину тих передбачень та науково-фантастичних ідей Миколи Дашкієва, які стали, за спостереженнями дослідників, гідними претендентами на роль передових здобутків сучасної науки. Розкрити їх, прокоментувати, ілюструючи авторським текстом, захочуть учні, які, як і Микола Дашкієв, захоплюються чи фізикою, чи хімією, чи біологією, чи радіоелектронікою, чи здобутками а галузі медицини та ін. Якщо фахівці не зможуть взяти

участь у проведенні факультативу, порадимо старшокласникам проконсультуватись у них під час підготовки до занять і виступити у ролі вчителів-предметників. У колі досліджень старшокласників мають стати й створені письменником образи людей, оскільки, за спостереженнями літературознавців, *"більшість авторів прагнули психологічного й філософського осмислення подій, а техніка в їхніх творах мала суто службове, допоміжне при змалюванні характерів призначення. І це симптоматично, бо відбиває загальні тенденції розвитку сучасної фантастики, яка повністю перенесла акцент своєї уваги на людину, майже цілковито відмовившись від технічних утопій. Екстраполюючи в майбутнє важливі проблеми нашого дня, фантастика показує людину прийдешнього віч-на-віч з ними, тобто, як каже літературна критика, в несподіваному ракурсі зображає сучасне через майбутнє. І найрадіозішого ефекту вона досягає, звичайно ж, тоді, коли все це пропущено крізь призму сприйняття художньо повнокровних персонажів"*. Такі висновки робить Михайло Слабошпицький, аналізуючи здобутки українських письменників-фантастів за п'ятдесят років.

Отже, 16 травня 1921 року в родині вчителів народився син Микола, сім'я проживала тоді в селищі Краснокутськ Харківської області.

Після закінчення десятирічної школи М. Дашкієв вступає до Ленінградського університету на фізико-математичний факультет, де вчиться на геофізика. На жаль, Велика Вітчизняна війна перервала навчання.

У перші армійські призови М. Дашкієв не потрапляє, оскільки має поганий зір (до мінус 8). Він змушений повернутися додому, в Краснокутськ. У вересні 1941 року починає працювати вчителем, одночасно викладаючи фізику, хімію та математику. Після відступу наших військ Краснокутськ став територією окупантів, на якій опинилася і родина Дашкієвих — ця обставина, за свідченнями сучасників письменника, потім довго труїла його життя.

Коли рідне місто було вперше звільнено, Микола Дашкієв все-таки потрапив до діючої армії. Це сталося на третьому році війни, тоді уже ніхто не зважав на вади зору, якими б вони не були (діоптрії). Майбутній письменник прослужив в армії від лютого 1943-го до жовтня 1945 року: спочатку рядовим бійцем, потім — радистом, а пізніше — командиром відділення радіо.

Воював на лівому фланзі Курської дуги, форсував Дніпро під Ржищевом у Київській області, брав участь у Корсунь-Шевченківській операції, в бойових діях у Карпатах, у Польщі (визволяв місто Бельсько-Бяла) і Чехословаччині (звільняв місто Моравська Острава). М. Дашкієв нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями "За відвагу", "За бойові заслуги", "За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 років".

Після війни Микола Дашкієв навчався у Харківському педагогічному інституті, який закінчив у 1948 році за спеціальністю "фізика і математика". Три роки (1947—1950 рр.) працював у школі вчителем фізики. Після виходу першої прозової книжки повністю перейшов на творчу роботу; якийсь час працював зав. літературною

частиною у Харківському театрі музкомедії, де написав лібрето для оперети "Черевички". Протягом 50-х—70-х років писав сценарії на замовлення Київської студії науково-популярних фільмів. У 1964 році переїхав до Києва, де прожив до кінця життя.

Творча діяльність Миколи Дашкієва розпочалася "з самого дитинства", коли він почав писати вірші. Був самоуком у письменницькому ремеслі. Та й до Ленінградського університету, як свідчать В. Карацупа і О. Левченко, на геофізику він уступив, знаючи, що ця спеціальність пов'язана з частими й далекими подорожами — це саме те, що необхідно письменникові. У цьому він по-юнацькому твердо був переконаний. Як поет публікуватися почав у 1943 році. А його "дорослий" роман у віршах "Правда", опублікований у журналі, став квитком до лав Спілки письменників України, хоча це су-

пепечило тодішньому порядку речей: до Спілки приймали письменників, що мали дві надруковані книжки. Рекомендували до Спілки молодого письменника Юрій Яновський і Павло Тичина. Перша ж книжка поезій "На перевалі", яку склали вірші, написані під час війни, вийшла друком за півроку по тому. У віршах Дашкієва — і ненависть до ворога, і захоплення героїзмом захисників-солдат, і мрія про повернення до рідної домівки:

*Тобою звеличена наша країна,
Об'єднані труд і натхнення — тобою!
Держай же, могутня радянська Людино,
Щастя вам, прийдешні й сучасні герої!*

*Романтика — це не у джунглях бродити,
Не зводити прапор на щоглі фрегата, —
Романтика — це коли хочеться жити
Яскравим життям... І не страшно вмирати!*

Сучасники згадували, що ліричні твори Микола Дашкієв писав все життя, але для себе, для жінки, для друзів. А для того, аби висловити те, що він хотів сказати, була потрібна проза.

Сучасна молодь часто запитує, чому твори старших українських фантастів здаються такими приземленими, несміливими, "фантастикою близького прицілу". Їй варто пояснити, в яких умовах доводилося працювати тодішнім письменникам. Дослідники наводять до-

силь красномовні факти: у Харкові в 1948 році молодий письменник Микола Дашкієв отримав кімнату в будинку, знаменитому "Слові", який у ті часи називали ДПЗ (рос. *дом предварительного заключения*), оскільки багато його мешканців у сталінські часи були відправлені туди, "куди Макар телят не ганяв", а чимало з них так додому і не повернулися. А Микола Дашкієв на кожному кроці з різних боків міг почути нагадування про перебування на окупованій території...

Зараз це важко зрозуміти і у це важко повірити, але, готуючи до друку своє "Торжество життя", Микола Дашкієв мав прикласти до рукопису довідку провідного фахівця в галузі за темою роману (біології), про те, що наукова фабула твору цілком можлива. З часом письменникам стало дихати трохи легше, хоча, як на тепер, не дуже. Щоправда, митці слова потроху вчилися писати так, аби була змога читати поміж рядків.

Інший вихід підказувала фантастика — змалюєш те, що бачиш, але кажеш: "Це відбувається на іншій планеті, на Піреї", і цензор все ковтає. Однак видати, скажімо, книгу на історичну тему — зась! Втім, було перекрито не все минуле, так, зовсім маленький шматочок — останні 300—400 років, і не вся поверхня Землі — лише територія України. Тому-то й не побачив Микола Дашкієв за життя свою "Страчену пісню" — документальний роман про видатного українського композитора XVIII століття Максима Березовського, який він закінчив (не закінчив — подають різні джерела) у 1968 році, бо у ньому ще йшлося про часи Катерини II... "Вважається, що це — біографічний твір про композитора Максима Березовського (1745—1777), — читаємо на сайті в Інтернеті. — Ні, все не так! Микола Дашкієв скористався тим, що всі відомості про життя Максима Березовського вкладаються на одній-двох сторінках, і написав роман про творчість і творця в задушливій атмосфері тваринної за своєю суттю влади. "Страчена пісня", значно пошарпана цензурою, була надрукована через 9 років після його смерті". Роман видано в 1985 році.

Опрацювання бібліографічних джерел, у яких по-різному висвітлюються факти, події життєвого і творчого шляху митців слова, спонукає старшокласників до пошукової роботи — знаходження точних даних через спілкування з рідними, близькими, друзями, сучасниками, біографами письменника, а далі їх узагальнення, аргументація висновків, можливо, відкриття нових фактів.

Отож з фантастикою все було більш-менш добре. У творчому доробку письменника Миколи Дашкієва два романи, чотири повісті: "Володар Всесвіту" (1955), "Зуби дракона" (1957), "З безодні минулого" (1969), "Кришталеві дороги" (1970) і кілька десятків оповідань, більшість яких були зібрані у двох збірках — "Галатей" (1967) і "Право на ризик" (1974).

Зробити загальний огляд повістей і оповідань М. Дашкієва пропонуємо старшокласникам, порадивши кожному учаснику колективної лекції проаналізувати повість або оповідання, що найбільше сподобалися. Таким чином можемо провести неоголошений конкурс-презентацію творів письменника-фантаста для однокласників, які й визначать переможця по тому, чия розповідь була більш цікавою, ілюстрованою (маємо на увазі комп'ютерний супровід, художній, текстуаль-

ний), після якої захотілося прочитати той чи той твір. Крім того, по завершенні презентації перевіримо, чи уважними були слухачі. Для цього вони мають дати відповіді на запитання (їх може поставити як учитель, так і учні):

— У якому творі розповідається про унікальні біологічні каталізатори, за допомогою яких можна було б вирішити споконвічну проблему голоду в усьому світі або робити унікальні операції з трансплантації органів? ("*Зуби дракона*").

— У якому творі головними героями є вчені-силікатники? ("*Кришталеві дороги*").

— Як учені Людства знешкодили загрозу астероїда Ікара, який міг знищити Землю? (Оповідання "*Зорепадя*").

— На що спрямовує свій "електронний батіг" — апарат для підсилення у тисячі разів чутливості сигнальних систем людини (зору, слуху, нюху тощо) та передачі емоцій і відчуттів людей (їхні страхи, ненависть, любов) професор Харвуд? ("*Володар Всесвіту*").

— Яку з повістей М. Дашкієва критики відносять до жанру "виробничого роману", хоча і з елементами фантастики? ("*З безодні минулого*").

— Як критика оцінила роман М. Дашкієва "Кришталеві дороги"?

Для текстуального опрацювання виберемо романи Миколи Дашкієва.

Його перший науково-фантастичний роман "**Торжество життя**" вийшов у 1950 році. Дослідники відзначають: коли була готова перша версія (над твором письменник потім працював упродовж усього життя, постійно перероб-

ляючи й доповнюючи книгу відповідно до нових відкриттів у медицині), Микола Олександрович показав її своєму другові — письменнику Ігорю Муратову. Ознайомившись із змістом роману, І. Муратов сказав: "Миколо, ця книга забезпечить тебе матеріально на двадцять років, а морально — на все життя! Але тебе битимуть, а в мене молода дружина, і я тебе захищати не буду[2, с.52]!".

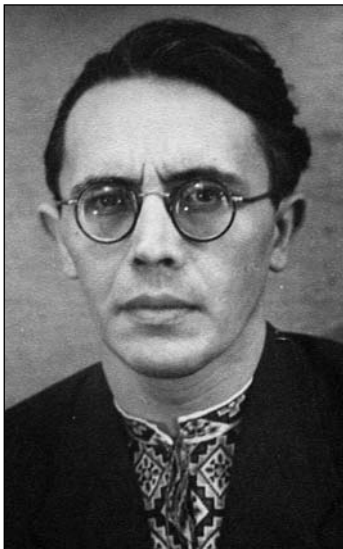
— Поміркуйте, шановні старшокласники, які обставини змусили Ігоря Муратова так відповісти другові?

— Хто і що впливало на творчий процес митців слова в той період?

Як свідчать літературознавці, це були не просто слова — у ті часи політика найсуттєвішим чином впливала на творчий процес, і від думки якогось партійного чиновника могла залежати доля і навіть життя письменника. Але все минулося без особливо драматичних колізій [2].

У 1966 році у видавництві "Молодь" вийшов другий варіант першої книги роману. Письменник мав намір написати і другу, де хотів розвинути основну сюжетну лінію, але зробити це так і не встиг. Дія роману відбувається в недалекому майбутньому, де вчені намагаються розгадати причини найпідступнішої недуги ХХ століття — раку, і врешті перемагають злоякісну пухлину.

Після виходу роману в світ, Микола Дашкієв писав: "Наші нащадки житимуть, можливо, на 20—30 років довше, аніж живемо ми — так само як середня тривалість життя в Радянському Союзі збільшилась порівняно з тривалістю життя в дореволюційній Росії майже на 15. Хвороби, звісно, не зникнуть: мікроорганізми існували й існують. Але і рак, і гіпертонія,

і серцеві захворювання стануть такими ж легковиліковними, як зараз такі страшні у минулому малярія та запалення легень. Наближається той час, коли медицина лікуватиме хворих без ножа, без болю; час, коли людина дістане змогу жити й працювати хай не сто п'ятдесят, хоча б сто років [5, с.5—12]"

— Яка з ідей роману, на вашу думку, є провідною: нові досягнення в мікробіології та медицині чи людські стосунки в різних сферах життя: любові й дружби, між колегами по роботі, начальниками й підлеглими, старшими й молодшими? Свої відповіді аргументуйте.

— Де і коли переплелись життєві дороги головного героя Степана Рогова і Макса Брауна, Степана Рогова і Великопольського, Степана Рогова і Каті і як вони "рухають сюжет"?

Особливу любов шанувальників пригодницької фантастики здобув роман **"Загибель Урані"**, який письменник публікує через десять років після виходу першого, у 1960 році.

Роботу над твором пропонуємо почати з читання уривка: *"Все було спокійно. Штучний супутник Монії не подавав ніяких ознак життя.*

І тільки о нульовій годині за міжнародним часом, через вісімдесят три години після виходу Зорі Надії на орбіту, пролунало перше зведення спостережного поста.

— В напрямку Зорі Кейз-Ола перехоплені дивні сигнали — благання про допомогу. Здається, хтось заблукав у міжпланетному просторі.

— Ввімкніть! — тихо наказав капітан.

Якийсь час з динаміків телевізифону чулося шипіння невідомого передавача, потім хтось простогнав:

— Допоможіть... Кисень кінчається... Я лечу не знати куди... Допоможіть... [1, с.249]"

— Якщо уривок з роману ви чуєте вперше, які питання у вас виникають?

Дамо можливість старшокласникам поставити їх тим, хто знає зміст роману. Ми виділимо лише ключові слова: штучний супутник Монії (*Де є така планета?*), орбіта Зорі Надії, напрямок Зорі Кейз-Ола (*Чи можна відшукати Зорю Надії та Зорю Кейз-Ола на карті Всесвіту?*), динаміки телевізифону (*Коли було винайдено і який зараз вони мають вигляд?*).

— Хто ж загубився у космічному просторі?

Знаємо, що учні легко дадуть відповідь, розповівши про одну з головних героїнь роману *Тесі Торн* — одну з тих, хто шукає шляхи порятунку від атомної катастрофи для своєї рідної землі і всього людства: *"Мені нічого вибирати. Для чесної людини є тільки один шлях — шлях боротьби за мир"*, — відповідає Тесі своєму вчителю Люстінгу після повернення із порожнечі, коли вона "за оту страшну добу надивилася смерті в очі..." [1, с.255]"

Дія роману відбувається як на Землі, так і на далекій планеті Пірейі, в зоряній системі Двох Сонць, яка переживає страшну трагедію. Дві держави в атомному протистоянні поставили свій світ і цивілізацію на межу знищення. В цьому романі Микола Дашків вперше вказав на можливість ведення метеорологічних війн, коли термоядерними вибухами можна спровокувати або скерувати на територію ворога нищівні тайфуни.

Спрямуємо роботу так, щоб старшокласники свої відповіді підтверджували авторським текстом, оскільки і між героями роману йдуть дискусії, під час яких кожний учений (академік Торн, професор Люстінг) відстоює свої погляди й переконання — і тільки життя доводить, хто правий, даючи шанс кожному виправити свої помилки.

— Чи є чого вчитися у героїв твору? Які уроки можемо і маємо засвоїти?

— В ім'я яких ідей "кращі люди Пірейї" йдуть на смерть і на муки, офірують юністю й коханням?

— Чи не хотілося перечитати сторінки роману, що описом певних подій нагадують сьогодення? (розділи *"Десь у Сибіру"*, *"Наймудріші незадоволені"*)

— Опис яких подій є художнім обрамленням твору, що виразніше його провідну думку — наполегливо, невпинно боротися за мир, за життя?

На Землю прилітає гість з іншої зоряної системи. Це складна кібернетична машина, що керується цілком автоматично. Вона розповідає людям про далеку планету Пірейю та про жахливу трагедію, яка сталася на ній: *"Наш космічний всюдихід — посланець дружби. Пробачте йому, якщо він, можливо, поведився з вами не зовсім тактовно: це тільки кібернетична машина, яка ще не здатна відтворити весь діапазон рефлексів людини... Наш посланець несе вам найдорожчий подарунок, який ми могли передати, — докладний опис найвидатніших наукових і технічних досягнень людства Пірейї... Це мирний посланець, але він обладнаний найсучаснішою зброєю і оборонятиметься в разі нападу на нього. Використати ж його для насильства і вбивства не можна: кібернетична злагода всюдихода скориться тільки справжній людині, — людяній і розумній [1, с.36]"*

— "Величезна потвора" — "гігантський всюдихід" — "кібернетична злагода, що виконує надзвичайно складні завдання цілком самостійно за наперед складеною програмою [1, с.28]". Хто з героїв твору перевіряв її "розум" у двобої і що йому допомагало розуміти Прибульця?

— Чи можете ви прокоментувати "найвидатніші наукові і технічні досягнення людства Пірейї"?

— Кому належить винахід "портативного орієнтатора" і як сьогодні він називається, де його використовують? Пригадайте: *"... То був його перший видатний винахід — електронно-обчислювальна машина надзвичайно малих габаритів. ... Досить натиснути кнопку — і перед очима постане якнайдокладніший план місцевості, бо електронна пам'ять пристрою тримає в собі весь атлас Монії, а промінь автоматично малює на екранчику за сигналами координатних станцій зображення карт [1, с. 45—46]"*

— Визначте роль і місце інженера Аїта в композиції твору.

— Чи погодитесь з думкою, що авторів твору чуда науки й техніки близького майбутнього служать лише тлом для змалювання величних і скорботних подій, що розгорнулися на далекій планеті Пірейї зоряної системи Двох Сонць?

— Доведіть, що прагнення "кращих людей Пірейї" — будь-що відстояти мир, не допустити атомної війни.

— Кому б з "кращих людей Пірейї" ви хотіли б допомогти і в чому?

— Хто з героїв роману запам'ятався вам найбільше? Чи схожі вони на наших сучасників, ваших знайомих і чим?

— Доведіть, що фантастика Миколи Дашкієва, "екстраполюючи в майбутнє важливі проблеми нашого дня, показує людину прийдешнього віч-на-віч з ними, тобто, як каже літературна критика, в несподіваному ракурсі зображає сучасне через майбутнє. І найразючішого ефекту вона досягає, звичайно ж, тоді, коли все це пропущено крізь призму сприйняття художньо повнокровних персонажів".

Останнє завдання має узагальнювальний характер, що дає змогу організувати самостійно-пізнаваль-

ну діяльність старшокласників, якщо суб'єкти навчального процесу спланують проведення учнівської конференції "Науково-фантастичні ідеї М. Дашкієва — гідні претенденти на роль передових здобутків сучасної науки (за творами "Торжество життя" та "Загибель Уранії"). Подані методичні рекомендації щодо опрацювання фантастичної спадщини письменника можуть стати орієнтовними кроками у пошукових діях старшокласників під час підготовки до її проведення. На конференції відбуватиметься презентація, у ході якої учні ознайомлять присутніх з результатами своєї роботи, висловлять власну точку зору щодо порушених проблем. Обираючи певну структуру чи форму заняття, маємо насамперед враховувати її доцільність. Є. Пасічник вважає, що завдання словесника при цьому полягає у виборі такої форми функціонування уроку (чи факультативного заняття — Н.Л.), яка в "умовах даного класу забезпечить найвищу педагогічну результативність, тобто урок повинен бути педагогічно доцільним. Доцільність у побудові уроку означає логічну продуманість усіх навчальних ситуацій, їх розумне сполучення в єдине ціле". Доцільність полягає і в такій організації заняття, що відповідає закономірностям та потребам літературного розвитку учнів, "завданням літературної освіти, особливостям сприймання художньої інформації і її успішного впливу на особистість [7, с.156—157]". Ураховавши особливості вивчення української фантастичної прози на факультативних заняттях, доцільним вважаємо проведення конференцій як результат розуміння закономірностей навчально-виховного процесу в профільній школі.

Щоб сфокусувати увагу учнів на проблемі та викликати інтерес до обговорюваної теми (мотивація на-вчання) поставимо перед учнями питання:

— Що станеться, коли старому пересадити мозок юнака?

— Чи може "збожеволіти" електронно-обчислювальна машина?

— Чи здійсненні віковічні мрії людства про перемогу над стихійними силами природи?

— Чи можна у фантастичних творах знайти втілення якої-небудь сторони соціального життя?

— Про роман Г. Веллса "Звільнений світ" критика писала: "Майбутнє, відображене в цьому романі, — Європа 50-х років ХХ століття, знищена ядерною війною. Веллс був письменником з науковою виучкою. Це дозволило йому, переборовши небезпечний оптимізм більшості тодішніх учених, відобразити наш теперішній світ, де можливості технологічної і соціальної революції узгоджуються з небезпекою знищення людства" (П. Париндер). Поміркуйте, як зазначена характеристика може стосуватися творів М. Дашкієва?

Зауважимо: відповіді на них ви зможете дати, прочитавши та проаналізувавши твори Миколи Дашкієва. Таким чином, сформулювавши мету, забезпечимо розуміння старшокласниками змісту їхньої діяльності. Крім того, наголосимо, що участь у конференції передбачає перевірку знань про творчу біографію письменника-фантаста, його основних творів, літературознавчі дослідження в галузі науково-пригодницької фанта-

тики; умінь самостійно вивчати матеріал й доповідати його, брати участь в обговореннях, слухати доповіді й висловлювання однокласників й добувати з них знання; визначати особливості пригодницької фантастики, знаходити їх у творах, оперувати літературознавчими поняттями.

Після представлення теми й очікуваних навчальних результатів заохотимо учнів озвучити власне бачення мети й завдань пізнавальної діяльності, способів їх вирішення; планування "своїх дій щодо засвоєння та застосування інформації, передбачених темою [7, с. 68]". Важливо на цьому етапі визначитися з формами роботи під час підготовки доповідей та виступів: індивідуальна, фронтальна, колективна та групова. Доцільним вважаємо вибір самих учнів, що сприяє розвиткові у старшокласників самостійності та ініціативи, вихованню відповідальності перед собою та однокласниками. Крім того, самостійний розподіл між однокласниками і вибір видів робіт дають змогу формувати особистісне ставлення до інформації, що ми-вчається; можливість вибирати навчальні завдання активізує творчий пошук, самостійне осмислення художніх і життєвих явищ, стимулює читання творів за власним бажанням [4, с.154—156]. Такий підхід до організації пізнавальної діяльності старшокласників обумовлений формуванням позитивної мотивації на факультативних заняттях під час вивчення української фантастичної прози.

Сучасні учені-методисти, педагоги часто виокремлюють таку фазу уроку, як рефлексія, протягом якої "учні роблять огляд ідей, що були відкриті ними, значення яких вони усвідомили; учні запитують, інтерпретують, застосовують, сперечаються, змінюють та поширюють набуте знання до нових об'єктів". Г. Токмань акцентує на тому, що етап рефлексії на уроці української літератури має бути тоді, "коли увага зосереджувалася на проблемних запитаннях та ситуаціях, тобто інтелектуальний пошук домінував над емоційними читацькими реакціями [6, с.113]". Вважаємо, що запропонована тема конференції дасть змогу виокремити таку фазу на підсумковому етапі проведення факультативу.

Література

1. Дашкієв М. О. Загибель Уранії [Текст] / Микола Дашкієв. — К.: Молодь, 1960. — 356 с.
2. Карацупа В., Левченко О. Минуле української фантастики [Текст] // Український фантастичний оглядач (УФО). — № 3 (5). — 2008. — 64 с.
3. Куцевол О.М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія): Навчальний посібник [Текст] / Ольга Куцевол. — К.: Освіта України, 2009. — 464 с.
4. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти [Текст]. — К.: Ленвіт, 2000. — 384 с.
5. Ратушний Михайло. В ім'я щастя людини [Текст] // Микола Дашкієв. Твори в двох томах. Т.1. — К.: Веселка, 1981.
6. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція [Текст] / Токмань Ганна Леонідівна. — К.: Міленіум, 2002. — 320 с. — [Монографія].
7. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів [Текст] / В.Д. Шарко. — К.: Фенікс, 2006. — 220 с.

Наталія Логвиненко. Изучение фантастических произведений Николая Дашкиева

В статье раскрываются методические подходы к изучению творческого наследия украинского писателя-фантаста.

Ключевые слова: мотивация обучения, интегрированная лекция, конференция, текстуальное изучение произведений, приключенческая фантастика.

Natalia Logvinenko. Study of fantastic works of Mykola Dashkiewa

In the article the methodical going open up near working of creative inheritance of Ukrainian writer-fantasy.

Keywords: motivation of studies, computer-integrated lecture, conference, textual study of works, adventure fantasy.